

Catalunya: oferta estable

por Teresa Mañà

El tancament de la temporada de presentació de novetats amb les activitats de les fires del llibre del mes de maig a Madrid i Barcelona resulta un bon moment per fer balanç d'un any destacable més per les aportacions singulars que per l'oferta de conjunt.

El llibre, premiats

Comencem fent esment dels premis atorgats que, ens alguns casos, han reconegut la bona feina feta i, en d'altres, han servit per obrir camí a nous autors. Els últims guardons concedits, últims perquè han estat fets públics el mes de juny passat, han estat els Premis de la Institució de les Lletres Catalanes i els Premis del Llibre de la Generalitat de Catalunya. Tant uns com els altres es concedeixen a obres publicades; en els primers, premis a la creació, eren tinguts en compte a la consideració dels jurats les millors obres de literatura infantil i juvenil publicades en els darrers tres anys —a més de la traducció, la dramaturgia, i l'assaig—. Al marge de la dificultat de valorar conjuntament obres tan heterogènies com un àlbum il·lustrat, un recull de contes, un poemari o una novel·la i en un període tan ampli de temps, ens hem de felicitar per la inclusió d'aquest gènere en uns premis institucionals. L'obra guanyadora de literatura infantil i juvenil va estar *Les nits del Llamp* (La Magrana) de Feliu Formosa, poeta, traductor, dramaturg, autor de sòlida obra i coneguda presència en el camp de la literatura d'adults, que amb

aquesta incursió en el gènere infantil col·laborava a dignificar-lo i ens ofería, a la vegada, una bona lectura.

El protagonista del conte, el Llamp, és un gatet que en els seus somnis formarà part del conte dels músics de Bremen, sentirà cantar la cigala una faula un xic diferent, veurà una representació de titelles..., tot un plegat d'episodis que recullen la tradició literària i l'adapten al món infantil en una peça d'artesanía apta per a tots els públics. Els Premis del Llibre han reconegut l'originalitat de la proposta de Pere Formiguera, fotògraf, en el llibre *Es diu cos: vocabulari corporal per a nens i nenes* (Barcanova). Aquest és un llibre especial i impactant: imatges fotogràfiques de cossos infantils que mostren les diferents parts de l'anatomia, acompanyades d'un breu text que només fa de contrapunt. Aquesta magnífica obra s'ha vist també premiada a la passada Fira de Bolonya amb el Premi Bologna Ragazzi Innovation. Esperem que amb tots aquests reconeixements sigui un llibre més conegut i difós entre nosaltres.

Merescudament, també l'editorial La Galera ha guanyat dos d'aquests Premis de la Generalitat: un ha estat l'otorgat a la Biblioteca Vallverdú, edició de l'obra completa d'aquest reconegut autor, com a col·lecció que destaca en el seu conjunt; i un altre ha correspost a *El regal*, amb text de Gabriela Keselman i il·lustracions de Pep Montserrat, com a millor llibre il·lustrat infantil. Aquest és un dels pocs àlbums escrits i dibuixats per autors d'a-

quí, excel·lentment presentat, que destaca per la perfecta conjunció de tots els components gràfics —imatges, tipografia— del llibre.

A Pep Montserrat cal felicitar-lo doblement, ja que ha estat també guanyador del VII Premi Internacional Catalònia d'Il·lustració, concedit als inicis d'aquest any, amb els dibuixos del llibre *Les collites del diable* (La Galera), un conte popular editat dins l'ambiciosa col·lecció El Sac.

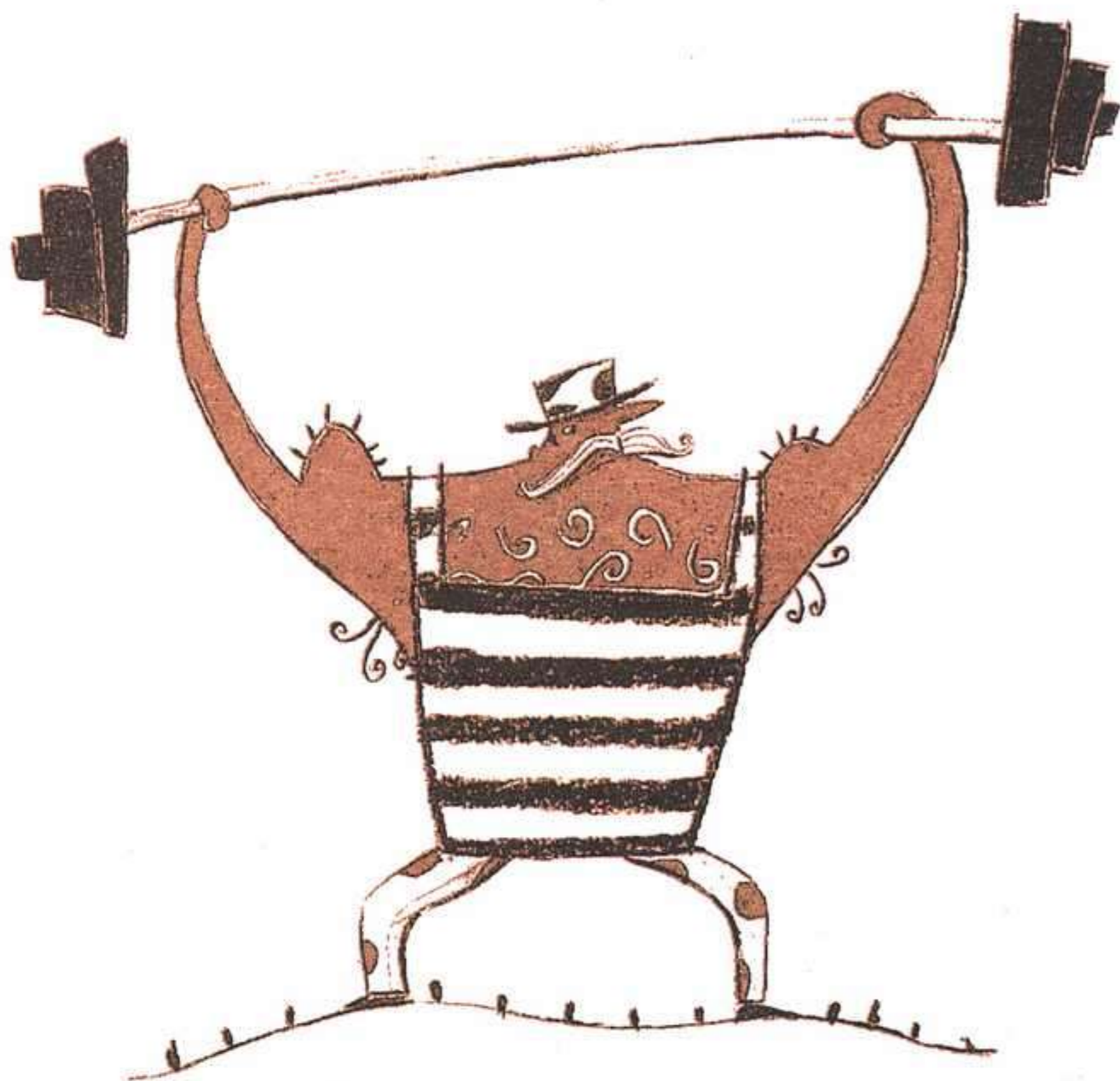
En els premis a obra editada, cal esmentar els guanyadors dels Premis Crítica Serra d'Or en l'àmbit infantil i juvenil. Els premiats en la categoria infantil han estat Teresa Duran i Max per la col·lecció Popof i Kokatasca (Abadia de Montserrat), innovadora sèrie de parelles protagonistes —un cuiner i un gall— amb textos frescos i imatges encertades; en la categoria juvenil, va resultar guanyador Antoni Garcia Llorca, un autor novell, amb *Ulls d'ocell* (La Galera), novel·la històrica i màgica resolta amb un llenguatge elaborat i segur, que fa desitjar més d'aquest jove escriptor; i en la categoria de llibres de coneixements —l'únic premi d'aquest tipus que existeix a l'Estat espanyol— es va premiar *Terra de Gantes* (Lynx), un treball interdisciplinari d'estudi dels aiguamolls del Empordà, que mereix ser conegut per animar altres editorials en aquesta línia de producció pròpia de llibres sobre el nostre entorn.

Els títols premiats en les diferents convocatòries d'editorials —i que han estat degudament recollits en el número especial de Bolonya d'aquesta publica-

ció— han vist la llum al llarg d'aquest curs, la qual cosa els ha permès la valoració per part dels lectors, a més dels jurats. De tots ells, l'únic premi a obra il·lustrada convocat per una editorial catalana és el tradicional Premi Apel·les Mestres concedit per editorial Destino. Aquest any, l'àlbum guanyador, *El meravellós viatge d'Alexandre* de l'alemanya Gisela Mehren, és un conte de caràcter molt clàssic tant pel text com per les il·lustracions.

L'editorial La Galera n'ha editat tres: el Premi Folch i Torres, guanyat per *Contes a una cama trencada*, de la veterana autora Dolors García i Cornella, una obra molt imaginativa, de fàcil i amena lectura per a usuaris a partir de 9 anys; el Premi Guillem Cifré de Colònia atorgat a *Lúnia*, la primera novel·la de Marta Barceló, autora jove mallorquina, que narra a través del Joan i la misteriosa nina Lúnia una metàfora de la fantasia; i el Premi Joaquim Ruyra, concedit al fèrtil i guardonat Jordi Sierra i Fabra per la novel·la *Concert en Sol Major*, una obra correcta, publicada al mateix temps per Columna, l'altre editorial que convoca el guardó. Un altre premi que s'otorga, com els anteriors, en la Nit de Santa Llúcia és el Premi Lola Anglada que va recaure en *La Dama Blanca* de Rosa M. Colom i que ara ha editat La Magrana. El recull aplega sis narracions que recuperen els elements del conte popular i permeten, a més de la lectura individual, la narració oral per als més petits.

L'editorial Cruïlla ha editat els

ANGELS RUIZ, EL FORÇUT MANYÓS I EL LLEÓ XERRAIRE, BARCANOVA, 1997.

premis Vaixell de Vapor i Gran Angular en llengua catalana. El primer, *La noia del temps* d'Eva Piquer, és una novel·la protagonitzada per una noieta de 13 anys en què la barreja de realisme i elements màgics esperona la lectura; el segon, *El temps feliç* de Daniel Palomeiras, narra una història ambientada al segle XIII que ens porta a conèixer el món de la societat medieval. En aquest cas, la proposta és més peculiar i haurà de trobar un públic amant de la novel·la històrica.

L'editorial Edebé també ha presentat l'edició dels guanyadors dels premis Edebé Infantil i Juvenil. Tots dos, *Gata García* de Pilar Mateos en la modalitat infantil, i *L'última feina del senyor Luna* de César Mallorquí, en la modalitat juvenil, van ser premiats en llengua castellana i han estat traduïts al català, per la qual cosa es propi que se'n faci ressó el panorama d'obres en llengua castellana. Pel que fa a Columna, ha publicat *El Parc del Terror* de Victor Mora, novel·la d'aventures i ciència-ficció guanyadora de l'últim premi Columna Jove. Per acabar, cal fer esment de que Empúries publicà a finals del 96, el Premi Ramon Muntaner 1995, *Somnien les flors del camp amb cossiols?* de Vicent Pardo, un escriptor valencià que barreja sabiament l'humor de cada dia amb una ficció decididament inversemblant.

En conjunt, els premis a obres editades n'han confirmat el seu

valor i fora bo que el guardó ajudés a la tan necessària promoció de bons títols. Pel que fa a les obres inèdites, el nivell dels premiats és correcte sense que puguem destacar-hi gaires aportacions: els vells autors, que gairebé sempre tenen les de guanyar pel seu ofici i experiència, poques vegades s'atreveixen amb noves propostes i els autors nous prenen models ja existents (o potser són els jurats els que no s'arrisquen a premiar obres més innovadores?).

Llibres per als especialistes

En tot aquest curs, els llibres d'estudi publicats en català referits al llibre infantil han estat pocs però realment imprescindibles. Tot coincidint amb la convocatòria del Premi Catalònia citat anteriorment es va celebrar el IV Simposi d'Il·lustració amb la finalitat de servir d'espai de trobada i reflexió per als professionals vinculats al món del llibre infantil. Les ponències de diversa procedència i també de desigual fortuna presentades en el Simposi s'han editat en el catàleg *VII Premi Internacional Catalònia* (Enciclopèdia Catalana; Departament de Cultura) que inclou també les il·lustracions premiades i les seleccionades. Una publicació acurada que mostra la multiplicitat de propostes existents en el camp de la il·lustració i permet valorar l'especificitat d'aquest art.

Com a obra d'estudi, recomanem especialment *Grans il·lustradors catalans del llibre per a infants (1905-1939)* de Montserrat Castillo, tesi doctoral de l'autora que veu la llum gràcies a l'esforç conjunt d'editorial Barcanova i la Biblioteca de Catalunya. Més de cinc-cents pàgines que inclouen breus monografies d'onze artistes, la fitxa bio-bibliogràfica de més de vuitanta il·lustradors referenciats i el catàleg de tots els volums consultats per a la recerca. Tota aquesta feina ens dona idea del valuós patrimoni de què disposem —una part, provinent de la Biblioteca de Catalunya i de la col·lecció històrica de la Biblioteca Santa Creu, ha estat exposada a la seu d'editorial Barcanova fins al mes de juny— i obre nous camins per a posteriors investigacions en aquest camp de la il·lustració.

En l'àmbit de la rondallística, s'edità el *Manual del rondallaire* (La Magrana) obra de Mercè Maure i Eulàlia Bullich, de qui vam fer viva recomanació en les pàgines de ressenyes pel fet de tractar-se d'una obra d'estudi que compleix amb solvència la necessitat de manuals de divulgació.

La informació bibliogràfica, imprescindible per a la selecció de materials, s'ha pogut seguir en les publicacions del Consell Català de Llibres per a Infants. D'una banda, la revista *Faristol* ha publicat durant l'any tres números entre els quals destaquem el monogràfic dedicat a la poesia (nº 25, setembre 96), i sengles entrevistes a Mercè Canela (nº 26, novembre 96), i a Carme Peris (nº 27, abril 97). En tots ells, podem també fer un seguiment de les novetats bibliogràfiques en l'àmpli apartat de ressenyes. D'altra banda, hem comptat amb la publicació de *Fer i desfer; l'equilibri imprescindible*, catàleg de l'exposició monogràfica del Saló del Llibre Infantil i Juvenil dedicada, el 1996, a l'e-

cològia: més de dos cents títols de ficció, ressenyats i agrupats per edats i alguns de llibres de coneixements.

Novetats editorials i col·leccions

Una de les últimes novetats en el camp de la literatura infantil és l'aparició de l'esperada col·lecció *Sopa de Llibres* (Barcanova), heterogènia proposta que inclou contes, poesia i novel·les. De disseny atractiu i format de butxaca, proposa lectures per a quatre blocs d'edat: a partir de 6, de 8, de 10 i de 12 anys. Per als primers lectors destaquem *El forçut manyós i el lleó xerraire*, història de Salvador Comellas narrada amb rodolins i acompanyament gràfic d'Angels Ruiz, i *La bruixa de les estacions*, de H.Johansen i K.B.Henduna, una agenda de l'any a través de les tradicions i els jocs, amb delicada composició de pàgina que mereixeria una edició en format àlbum. En el nivell de 8 anys, trobem *El dimoni sense feina*, un altre títol de Salvador Comellas que ens fa somriure de grat amb les seves peripècies: tip de rebre garrotades, un dimoni de ginyol empen la busca d'una nova feina que el durà a treballar en les tradicions catalanes.

Per als de més edat, recomanem una novel·la de Mercè Canela, autora que no es prodiga gaire però sempre té una bona història per narrar. *La casa de les acàcies* es una aventura d'estiu amb nostàlgies de colla i reivindicació, que manté notablement l'interès i la correcció.

La col·lecció *La Maleïda* no és pas un nou producte però sí que torna de nou a les llibreries. La Galera ha recuperat aquesta col·lecció policiaca, iniciada per Pirene fa uns anys i, d'ella, un parell de títols protagonitzats per Inspector Olmedillo que cobreixen sense pretensions les necessitats dels lectors del gènere.

Parella de dames
Núria Pradas

Les col·leccions per al públic juvenil continuen la seva expansió: els resultats de vendes els ho deuen aconsellar, però el nivell d'homogeneïtat entre elles fa dubtar de l'eficàcia per crear i mantenir els lectors. L'última incorporació és La Finestra de Paper de l'editorial Castellnou, que amb aquesta iniciativa s'introdueix en el mercat del llibre per a joves. En la col·lecció La Llum del Far (Baula), que ja va iniciar-se l'any passat, podem esmentar *Parella de dames* de Núria Pradas: la història d'amor entre mare i filla, entretinguda i emotiva; i a Arca Oberta de L'Arca/Grijalbo Mondadori, *No tots els amants es diuen Romeu* escrit a dues mans per Josep Albanell i Albert Monclús, cosa que justifica la utilització de l'estil epistolar.

També per als joves s'ha encetat la col·lecció Polissons (La Galera), llibres de butxaca, que incorporen autors clàssics (*Homes* de J. Steinbeck, *L'estrany* de Camus) i autors catalans (*La crida del mar* de Jaume Cella, una novel·la equilibrada i prudent sobre l'homosexualitat).

En català, també s'ha expandit el

fenòmen de les col·leccions de por que han invadit el mercat: va començar Pànic de Edicions B i van seguir, al cap de poc temps, Esgarrifances (Molino), Terrorífics (Columna), Els Meus Monstres (Cruïlla), i d'altres. Tot i que algunes propostes diferents, el conjunt de cada col·lecció és bastant similar i repetitiu. Denaostades per alguns sectors pel que suposen de lectura clònica i defensades en pro de crear l'hàbit de lectura han estat, si mes no, un èxit de vendes.

Per als més petits, la majoria de novetats han vingut sota el segell de l'editorial La Galera. Comencem amb la col·lecció de Els Secrets del Pirata que ens arriba després de l'èxit a França de la mà de l'editorial Hachette. Tots els contes, amb un marcat to humorístic, són protagonitzats pel pirata Barbamec, amb text de Ricardo Alcántara i dibuixos de Roser Capdevila. També, per als lectors entre 4 i 6 anys, cal esmentar la col·lecció La Mar, iniciativa d'edició conjunta plurilingüe (basc, valencià, galleg i asturià); entre els títols publicats destaquen *Un pare despistat* de Josep Gregori i *Per què* de Gabriela Kesselman, dos contes que malgrat partir de situacions prou conegudes pels lectors — el pare enfeinat que potser s'oblidarà l'aniversari del protagonista i l'infant que continuament inquireix sobre el perquè de les coses — resolen amb originalitat les situacions. Les il·lustracions, malgrat ser de diferents autors, resulten un xic uniformes dins de la modernitat que les caracteritza.

Peripècies és un altre producte d'aquesta editorial per a primers lectors, amb títols tan recomanables com el divertit *S'han tornat bojós* d'Elena O'Callaghan i dibuixos de M.Fransoy, on amb gran economia de recursos es narra l'alteració de la vida quotidiana que provoca l'arribada d'un bebè; i *L'aventura de l'An-*

titetànic de Miquel Desclot, que converteix l'anècdota infantil de botadura d'un vaixell en una reflexió sobre la felicitat momentània. Encara una altra col·lecció per aquesta edat: Així és la Vida de procedència francesa en un format petit, amb vinetes i globus, presenta anècdotes sobre les relacions fraternes i paternes que atrauen als lectors pel que tenen de conegudes.

Cal felicitar, en aquesta relació de productes per als més petits, la iniciativa d'editorial Moll de Mallorca. En motiu del centenari de la publicació del primer tom de les *Rondaies mallorquines d'en Jordi d'es Racó* compilades per Mossén Alcover, ha engegat la col·lecció Tirurany de rondaies adaptades i il·lustrades, del qual n'ha publicat un parell de títols.

Malgrat totes aquestes manifestacions que amplien sensiblement l'oferta pels petits, ens hem de doldre de la manca d'albums il·lustrats que segueixen essent la ventafocs del llibre infantil.

Autors i traduccions

Fora de les col·leccions, alguns títols i escriptors de la literatura infantil i juvenil mereixen ser destacats per seva aportació. D'entre els textos d'autors catalans, volem recordar *L'innominable* (La Magrana) de Joles Sennell (altrament conegut de debò per Josep Albanell). Tot reprenent el protagonista creat en *El llapis fantàstic*, ara el nostre detectiu haurà de resoldre situacions insòlites i poètiques en un relat ric de recursos narratius. Com a fenomen curiós, tenim *Hola diari* (La Magrana) d'Ivan Parra, un llibre d'adolescents que té la virtut i la gràcia de ser escrit per un d'ells. Dos títols de Jaume Cella mereixen atenció: el ja citat, *La crida del mar* (La Galera), d'un jove que es confessa homosexual; i *La mirada de la lluna* (La Galera), una història

de mala consciència d'adult covard que aconsegueix alliberar-la amb l'afecte innocent d'un nen.

Als nois i noies que ja llegeixen amb seguretat podem oferir-los una mostra de contes. De Joan Armangué, *Un pam de primavera* (PAM), un recull de breus narracions variades de temàtica i llargària, totes elles amb idees; de Joan de Sagarra, escriptor que forma part de la història de la literatura catalana, *La bruixa dels panells* (PAM), un text periodístic, publicat l'any 1933, i recuperat per al plaer de lectors actuals, que manté tota la seva vigència; i d'Andreu Sotorra, *Bessons, gatons i polissons* (Cruïlla), una esbojarrada aventura de germans bessons, polissons en un tren de luxe, i amb uns gats que ajuden a donar la nota d'humor.

Entre les traduccions cal citar l'obra d'Edgar Rice Burroughs, *Tarzan de les mones* (La Magrana), l'aventura del cadell humà a qui les mones van anomenar «pell blanca», que s'ha traduït per primera vegada al català i que per molts és només es un personatge de pantalla que manté en la novel·la la part d'aquesta fascinació malgrat la imperícia narrativa de l'autor. Per als petits, *El carter Joliu de butxaca* de Janet y Allan Ahlberg i *Estirar la pota* de Babette Cole (Destino) són dos propostes atractives que val la pena disposar en català. La primera perquè ofereix múltiples possibilitats a la lectura; la segona perquè ens explica de manera divertida l'envelliment, tema sobre el qual no abunden llibres infantils. Així mateix, ressenyem els llibres educatius de *Castor fuster* i *Castor pastisser* (Zendra Zariquey), un animalet que ensenyava als petits els diferents oficis; el magnífic *10 granotes* (La Magrana), àlbum a tot color perquè els més petits aprenguin a comptar amb les il·lustracions de Quentin Blake, un clàssic de

SHELAGH McNICHOLAS, ELS MEUS MILLORS AMICS, ALFAGUARA, 1996.

l'humor anglès; la sensible *Els seus millors amics* (Grup Promotor) de Rachel Anderson, que ens aproxima a la realitat dels nens afectats pel síndrome de Down d'una manera viscuda i gens lacrimògena. També aquest any, Empúries ha publicat *L'enigma i el mirall*, nou títol de Jostein Gaarder, molt en la línia de *El món de Sofia*, centrat en la creació, Déu, l'ànima immortal... tots ells temes profunds. També amb les traduccions hem pogut gaudir d'obres d'autors gallecs que val la pena conèixer: *Quan de nit truquen a la porta* (Barcanova) de Xaxier Docampo, Premi Nacional de Literatura Infantil i Juvenil de 1996, ens ofereix un plec de relats de por que deuen molt a la tradició oral; *Ostres, tu, saps què?* (Cruïlla) de Fina Casalderrey, una novel·la actual i realista, on l'autora de qui coneixíem altres textos més

infantils, es decanta per parlar de relacions entre joves; i *Cartes d'hivern* (Bromera) d'Agustín Fernández Paz, que editat en valencià, es una història de terror i amistat a la millor manera de Lovecraft.

Encara, abans d'acabar, comentar l'aparició dos títols de poemes de Joana Raspall: *Degotall de poemes* (La Galera) i *Bon dia, poesia* (Baula), que venen a ampliar aquesta oferta que cada cop té més presència en els prestatges dels llibres infantils. I amb un registre poètic també volem recollir la suggerència de text i dibuixos que ens fa Montse Ginesta a *Blanc i negre* (PAM), per mostrar quin és el paper del gris.

Coneixements

La publicació de llibres de coneixements de producció pròpia, es

a dir, d'autors catalans és ben escassa ja que l'edició de traduccions ocupa abastament tot el mercat per la baratura dels costos. Tot i així, podem trobar alguns títols que es mantenen i alguns nous projectes. Segueix l'edició de la sèrie Amics d'en Dodo (La Galera) sobre els animals en perill d'extinció, que amb el volum cinquè presenta la fauna en perill d'America del Nord; també s'ha publicat un nou volum de *Relats de mitologia: els herois* (Destino), recreació i divulgació dels mites grecs a través de la narració clara d'Angels Anglada, acompanyada de dibuixos molt pertinents de Carme Peris; tot plegat configura una edició molt acurada.

Entre les noves, tenim la col·lecció Tossuts i Tossudes (PAM), a càrrec d'Oriol Vergés, que proposa un recorregut didàctic per la història de Catalunya, però té més de llibre de suport a l'ensenyament que de llibre de lectura. En canvi, sí s'adiu pròpiament al que classifiquem com a llibres de coneixements i d'informació la col·lecció Jo sóc de... (La Galera). Cada títol d'aquesta nova col·lecció presenta, a través del relat d'un dia de cada dia protagonitzat per un nen o nena, les diferents maneres de viure en el nostre planeta. De moment, s'han publicat quatre títols que mostren la vida quotidiana d'un nen del Japó, una nena dels Estats Units, una nena d'El Salvador i una de l'Índia. La presentació amb fotos, un format molt poc escolar i un text molt proper —la narració és adaptada de la dels propis nens— resulten uns llibres atractius i útils per mostrar la diversitat que ens envolta.

Una aportació original i agosarada entre el que s'ha publicat enguany és *Barcelona amb ulls de nen* (PAU) de Montserrat Morales i Eulàlia Ventalló. Aquest és un llibre els destinataris del qual són els nens, però que els

seus compradors possibles són els adults; és un llibre pensat per saber i informar-se però no pas per complementar l'escola; és un llibre per usar com a guia i manual, no només per mirar; en definitiva, una obra que explica els valors arquitectònics, històrics i ludics de la ciutat de Barcelona als nens i els proposa uns itineraris per conèixer i aprofitar la ciutat. Sens dubte, resulta una obra didàctica i amena que esperem que trobi els canals per arribar al seu públic.

Per finalitzar, fem un espai als suports informàtics que cada cop amplien més la seva presència. Entre els productes elaborats a Catalunya, cal citar *Les aventures de Noemi i el pilot* (Barcelona Multimèdia), un CD-ROM que inclou la sèrie Otijocs, amb tres personatges, el més important dels quals, és Ot el bruixot, que et guien i et proposen múltiples jocs i activitats d'aprenentatge. També amb personatges sorgits dels llibres s'ha editat *Juguem amb les tres bessones* (Cromosoma Multimèdia) basat en els personatges de Roser Capdevila; i en el camp de la informació, disposem de l'espectacular *Braincity: descobreix el teu cervell tot jugant* (Digital Illusion), un aprofundit i atractiu recorregut pel cervell humà que ens felicitem de disposar en català.

En conjunt, es pot veure abundància, sobretot en l'oferta per als lectors joves i adolescents i en les col·leccions temàtiques, però la valoració del conjunt no presenta la mateixa solidesa que poden oferir alguns títols de manera individual. Com dèiem al principi, el nivell es manté, les col·leccions i editorials s'expandeixen i pot ser només cal esperar que les editorials un cop ben instal·lades o algunes més agosarats es decideixin a cobrir altres necessitats (els albums il·lustrats, per favor!) o a fer propostes més heterogènies. ■